ROK VI

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

№ 5

WARSZAWA, DNIA 1 MARCA 1931 R.

PRZEMYSŁ SZTUCZNEGO JEDWABIU W ROKU 1930

Fatalna konjunktura w przemyśle włókienniczym sprawiła, że wzrastająca bez przerw od r. 1920 krzywa produkcji sztucznego jedwabiu w roku ubiegłym spadła zupełnie wyraźnie:

Rok	Kilogramy
1920	12.190
1921	57.000
1922	220.000
1923	400.000
1924	470.000
1925	625.000
1926	840.000
1927	1.500.000
1928	2.510 000
1929	2.730.000
1930	2.700.000

Fabryka w Myszkowie zawiesiła pracę w początkach r. 1930 i prawie przez cały rok nie była czynna. Dwie pozostałe — w Tomaszowie i w Chodakowie — utrzymały produkcję w dziale wiskozowym. Natomiast produkcja jedwabiu kolodjonowego została w Tomaszowie zatrzymana prawie całkowicie, gdyż wysokie koszty własne uniemożliwiają konkurencję z jedwabiem wiskozowym; w roku sprawozdawczym wyprodukowano 170.000 kg. jedwabiu kolodjonowego, co stanowi zaledwie 6,3% ogólnej produkcji sztucznego jedwabiu w Polsce. Prowadzone są jednak badania nad otrzymaniem nowej przędzy kolodjonowej o specjalnych, niespotykanych dotychczas w sztucznym jedwabiu, właściwościach. Jeżeli próby te, prowadzone przez Tomaszowską Fabrykę Sztucznego Jedwabiu wespół ze znanym uczonym niemieckim, prof. Berlem, zostaną uwieńczone pomyślnym rezultatem — wówczas jedwab kolodjonowy odzyska utracone obecnie prawie całkowicie znaczenie.

W zakresie postępów technicznych zanotować trzeba dalsze udoskonalenia polskiej produkcji jedwabiu cienkoprzędnego, który obecnie wypuszczany jest na rynek o grubościach 60 55 i jeszcze niższych deniers. Uruchomienie produkcji krepy pozwoliło oprzeć fabrykację tkanin typu crêpe de Chine na wytwarzanej w Polsce przędzy, co stanowi duży krok naprzód w zakresie naszej samowystarczalności włókienniczej.

Polska produkcja sztucznego jedwabiu odczuwała bardzo poważnie konkurencję zagraniczną, zwłaszcza z uwagi na wzrastający przywóz nowego artykułu — vistry sztucznego jedwabiu, która zastępuje w pewnych wypadkach przędzę sztucznego jedwabiu. Niska bardzo stawka celna na vistrę, nie stojąca w żadnym stosunku do stawki na przędzę, premjuje przywóz vistry, zaś rozpoczęcie właściwej produkcji w kraju uzależnione jest najściślej od wprowadzenia odpowiedniej ochrony celnej. Celowe ukształtowanie stawek celnych ma więc tutaj podwójne znaczenie: pobudzenia do życia nowej gałęzi wytwórczości chemicznej, oraz przeciwdziałania importowi artykułu, który niebezpiecznie konkuruje z wytwarzanym w kraju produktem.

W przemyśle sztucznego jedwabiu zaznaczył się bardzo wyraźnie spadek cen. Wzrastająca walka konkurencyjna, spowodowana światową nadprodukcją sztucznego jedwabiu, doprowadzona jest do gigantycznych rozmiarów. Cen znormalizowanych niema nigdzie na świecie; w porównaniu z rokiem 1929 — spadły one o 40—50%, dla niektórych gatunków jeszcze niżej; zapasy w magazynach rosną nieustannie; mimo to, wszelkie próby utworzenia międzynarodowego porozumienia zawiodły.

Światowa produkcja sztucznego jedwabiu przedstawiała się w ostatnich latach jak następuje:

Rok	Tonny
1927	132 000
1928	156.000
1929	180 000
1930	200.000

Produkcja sztucznego jedwabiu w r. 1930 przekroczyła prawie czterokrotnie wytwórczość jedwabiu naturalnego.

Kryzys w światowym przemyśle sztucznego jedwabiu, rozpoczęty jeszcze w r. 1929, pogłębił się znacznie w roku sprawozdawczym. Wiele fabryk zagranicznych zawiesiło całkowicie produkcję, a jeden rzut oka na spadek cen akcyj przekonywa, jak głęboko sięga depresja:

Notowania giełdy w Zurichu

	Lipiec 1928	Lipiec 1929	Lipiec 1930	Listopad 1930
Aku	398%	170%	88%	63%
I. P. Bemberg	626%	326%	92%	65%
Snia	160 Lit.	86 50 Lit.	51 Lit.	38 Lit.
Tubize	160 fr. b.	1375 fr. b.	760 fr. b.	305 fr. b.
Brit. Celanese	80 sh.	28 sh.	12/1 sh.	8/6 sh.
Courtaulds	93 sh.	74 sh.	43/6 sh.	40/6 sh.

Z BANKU POLSKIEGO

Ukazało się w druku sprawozdanie Banku Polskiego za r. 1930.

Pokrycie biletów Banku Polskiego zmniejszyło się z 63,13% na dzień 31. XII. 1928 do 61,89% na dzień 31. XII. 1929 i do 55,29% na dzień 31. XII. 1930; pokrycie to jest jeszcze o 15,29% wyższe od dopuszczalnego statutem pokrycia minimalnego. Pokrycie wyłącznie złotem wyniosło 36,54%, co stanowi nadwyżkę 6,54% ponad wymagane statutem.

Wahania kursów dewiz utrzymywały się przez cały rok w granicach bardzo wąskich, nie przekraczających 1½‰ na kursie wypłaty telegraficznej na N. York.

Kredyty krótkoterminowe w Banku Polskim nie wykazały większych zmian i wyniosły na dzień 30. IX. 1930 — 784,5 miljona złotych (na dzień 31. XII. 1929 — 781,1 miljonów złotych).

Kredyty dyskontowe zmniejszyły się z 704,2 miljonów złotych na dzień 31. XII. 1929 do 672 miljonów złotych na dzień 31. XII. 1930. Udział poszczególnych grup gospodarczych w kredytach Banku Polskiego przedstawiał się jak następuje:

	1929	1930
Górnictwo i przemysł	21,9%	25,3%
Rolnictwo	37,5%	43,7%
Handel	33,0%	23,2%
Inne	7,6%	7,8%

Wysokość kredytów dyskontowych w przemyśle chemicznym przedstawiała się jak następuje:

na dzień 31. XII. 1929	41,5	miljona złotych
na dzień 31. III. 1930	39,0	" "
na dzień 30. VI. 1930	40,2	" "
na dzień 30. IX. 1930	41,4	" "
na dzień 31. XII. 1930	27,5	" "

Ogólna ilość weksli zaprotestowanych spadła z 6,12% w styczniu 1930 do 4,12% w grudniu 1930.

Sprawozdanie uzupełnione jest szczegółowem zestawieniem, ilustrującem dokładnie stan interesów Banku Polskiego.

Bilans Banku Polskiego na dzień 31 grudnia 1930 zamyka się sumą 1.968.677.660,76 zł. Czysty zysk wyniósł 33.153.522,77 zł., z czego dla Skarbu Państwa przypada suma 13.003.662,46 zł., dla akcjonarjuszów — 20.000.000 zł.; dywidenda określona jest w wysokości 8%, superdywidenda — 2%, superdywidenda dla pierwszej emisji — 5%.

KRONIKA

Dn. 18 lutego r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku Przemysłu Chemicznego, na którem wysłuchano sprawozdania z bieżących prac Związku w zakresie spraw tłuszczowo-celnych i prac nad wydaniem Informatora Chemicznego. Przyjęto do wiadomości, że starania w zakresie powołania do życia specjalnej instytucji ubezpieczeniowej dla przemysłu chemicznego nie doprowadziły do rezultatu. Przyjęto do wiadomości sprawozdanie o zorganizowaniu Związku Farb i Lakierów.

Dn. 24 lutego r. b. odbyło się posiedzenie Rady Towaroznawczej przy Min. Skarbu, na którem — z pośród spraw interesujących bezpośrednio przemysł chemiczny — postanowiono:

tygle kwarcowe, przeznaczone do produkcji chemicznie czystego kwasu siarkowego, o wadze sztuki ok. 50 kg. — clić wg. poz. 72 p. 9b. taryfy celnej;

kopalniaki drewniane impregnowane clić wg. poz. 58 p. 2 taryfy celnej;

papier pokryty z jednej strony włóknami drzewa i makulatury, przeznaczony do fabrykacji obić papierowych — clić wg. poz. 177 p. 6a. II taryfy celnej.

Na wiosnę 1932 r. odbędzie się III Polski Zjazd Naukowej Organizacji. Termin zgłaszania referatów na ten Zjazd upływa z dn. 1 maja 1931. Poruszane na Zjeździe tematy obejmować mają:

1) zagadnienia ogólne (terminologja naukowej organizacji, wymiana materjału doświadczalnego, metody graficzne, normalizacja druków i t. d.);
2) zastosowania (w przemyśle, komunikacji, budownictwie, rzemiośle);
3) budżetowanie i kontrola budżetowa;
4) koszty własne;
5) ruch materjałów (badanie i ustalenie norm rozchodu materjałów, organizacja zakupów materjałów, kontrola materjałów);
6) administracja publiczna;
7) gospodarstwo domowe;
8) psychotechnika;
9) rolnictwo.

V Międzynarodowy Kongres Naukowej Organizacji odbędzie się w lipcu 1932 w Amsterdamie. Termin nadsyłania referatów upływa z dniem 1 października 1931. Lista tematów ograniczona jest do następujących 12-tu: wzorowe metody ustalania kosztów własnych, budżetowanie, badanie rynków zbytu z punktu widzenia reklamy, wyszkolenie majstrów, racjonalny system awansów, dydaktyka racjonalizacji, metody zainteresowania robotnika wzrostem wydajności pracy, racjonalizacja gospodarstwa domowego, zagadnienie kosztów dystrybucji handlowej, planowanie, podział i kontrola pracy w rolnictwie, racjonalizacja produkcji ciągłej, seryjnej i różnorodnej, naukowe normy pracy biurowej.

Wystawa Ruchoma Prób i Wzorów urządziła w roku ubiegłym 26 wystaw, które trwały łącznie 185 dni. Wystawy zwiedzone zostały przez 200.000 osób; podczas wystaw urządzono

31 odczytów fachowych oraz ok. 1.000 pogadanek propagandowych.

W wystawie uczestniczy stale ok. 200 firm przemysłowych z całej Polski.

Przy wywozie towarów polskich do Łotwy i Estonji obowiązują świadectwa pochodzenia, które muszą być legalizowane przez odnośne konsulaty zagraniczne w Polsce. Opłaty za legalizację wynoszą ok. 2% przy wywozie do Estonji i ok. 1% przy wywozie do Łotwy — od sumy fakturowej, co oczywiście stanowi bardzo poważne obciążenie i utrudnia nasz wywóz. Rząd łotewski we wszystkich traktatach, z wyjątkiem polskiego, włoskiego i duńskiego, zniósł nietylko legalizację, ale wogóle świadectwa pochodzenia, to też państwa, konkurujące na rynku łotewskim i nie ponoszące żadnych opłat, znajdują się w lepszem położeniu od polskich eksporterów. Skomplikowane formalności, związane z legalizacją, utrudniają jeszcze naszą działalność i zniechęcają eksportera do rozszerzania swej akcji na rynku łotewskim i estońskim. Zauważyć należy, że zniesienie opłat legalizacyjnych nie leży w interesie Łotwy, gdyż eksport towarów łotewskich jest znacznie mniejszy, niż import towarów polskich do Łotwy, to też stosowanie świadectw legalizacyjnych jest jednym ze środków hamowania eksportu. Jest niezmiernie pożądane, aby Rząd Polski na drodze traktatowej doprowadził do zniesienia tych opłat, opierając się zresztą na klauzuli największego uprzywilejowania.

W grudniu 1930 Min. Komunikacji ustaliło drogą rozporządzenia 10-ciozłotową opłatę za przebieg powrotny próżnych cystern prywatnych właścicieli. Naskutek tego zarządzenia, właściciele cystern znaleźli się w gorszej sytuacji, niż nieposiadający własnego taboru. Mianowicie, prywatny nadawca żąda od kolei podstawienia cysterny do przewozu i opłaca jedynie fracht; pozatem przebieg próżnej cysterny go nie obchodzi. Natomiast właściciel prywatnej cysterny, który ponosi ciężar inwestycji na kupno cysterny oraz opłaca koszty jej utrzymania i reparacji — nietylko nie korzysta z żadnej ulgi przewozowej, ale jeszcze musi dopłacać za zwrotny przebieg cysterny. Takie posunięcia taryfowe prowadzą do tego, że przemysł zaprzestanie utrzymywać własny tabor kolejowy. Związek Przemysłu Chemicznego złożył odpowiedni wniosek, zmierzający do naprawy obecnego stanu rzeczy, w Komitecie Taryfowym Państwowej Rady Kolejowej.

NA MARGINESIE

Jeden z dzienników warszawskich wydrukował przed paru dniami agresywną napaść na wyrabiany w Polsce nawóz azotowy, przeciwstawiając mu — ni mniej ni więcej — tylko importowane związki azotowe pochodzenia zagranicznego. Podobny atak zasługuje na najżywszą i kategoryczną odprawę. Nie wolno polskiemu dziennikarzowi — choćby działał z najszlachetniejszych pobudek — uprawiać propagandy artykułu zagranicznego na wyraźną niekorzyść krajowego. Polska zdobyła się — po długich staraniach i wielkim nakładem energji i pieniędzy — na zbudowanie własnego przemysłu azotowego. W dobie wielkiego kryzysu rolnego i prądów gospodarki ekstensywnej, stara się przynajmniej zastąpić importowane dotychczas nawozy azotowe produktami polskiego pochodzenia. I oto spotyka przeciwdziałanie ze strony nietylko najmniej powołanej, ale też najmniej kompetentnej. Ocenę dobroci nawozów sztucznych wydać mogą specjaliści — rolnicy i chemicy — ale w żadnym razie najzdolniejsi nawet dziennikarze.

Gdyby „Wiadomości Przemysłu Chemicznego", opierając się nawet na recenzji uznanego powszechnie krytyka teatralnego, domagały się ustąpienia ze sceny takiej czy innej aktorki — słusznie wywołałyby protesty i... uśmiech politowania. Niechże poważna prasa stołeczna, jeśli chce za taką uchodzić, nie wypowiada się kategorycznie w sprawach, na których się najoczywiściej nie rozumie, choćby się nawet opierała na fragmentach fachowych artykułów...

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W dodatku do Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych Nr. 5 ukazał się szereg zmian w zakresie taryf kolejowych, które obowiązywać będą od dn. 1 marca 1931. Obniżono przedewszystkiem koszt przewozu kwasu siarkowego z kl. 18 do kl. 19.

Utworzona została specjalna taryfa wyjątkowa na eksport farb, wskutek czego sadze i czernie, farby z tlenku żelaza, farby chromowe suche i farby malarskie taryfowane będą pg. kl. 8, natomiast ziemie i gliny farbiarskie pg. kl. 15. Przy transportach via Gdańsk i Gdynia produkty te korzystać będą z jeszcze większych zniżek, mianowicie z kl. 18 dla ziem i glin farbiarskich i z kl. 10 dla pozostałych farb.

Taryfa ta stanowi rezultat prac Związku w zakresie układu taryf dla farb. Mianowicie, dotychczasowy układ został uznany za niewłaściwy i utrudniający pracę fabryk, to też rewizja taryf, przeprowadzona przez Związek, wykazała konieczność wydatnego ich obniżenia. Ponieważ Min. Komunikacji ze względów technicznych nie mogło odrazu zrealizować wszystkich postulatów Związku, więc narazie przyznało pewne zniżki dla eksportu, z ważnością od dn. 1 marca, natomiast ok. 1 kwietnia nastąpić ma dalsze obniżenie taryf eksportowych oraz zmiana zasadniczej nomenklatury, jak również stawek przewozowych w obrocie wewnętrznym.

Jednocześnie przywrócona została ulgowa taryfa przewozowa dla kości odtłuszczonych i nieodklejonych, zniesiona w swoim czasie przez Min. Komunikacji.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	500 zł.
Alkohol metylowy techniczny 90%	180 „
„ „ czysty 99%	330 „
* Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,80 „
* Azotniak mielony za 1 kg % N_2	1,70 „
* „ granulowany za 1 kg % N_2	1,90 „
* Azotan amonu	103,60 „
Benzol handlowy 90%	85 „
„ czysty	100 „
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	14 „
* Boraks	103 „
Chlorek cynku 50° Bé	50 „
Chlorek wapna bielący	36 „
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22 „
Chloroform czysty	750 „
„ „pro narcosi"	1.800 „
Eter siarkowy	390 „
Fenol czysty	300 „
Formalina 40%	270 „
* Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	305 „
* „ techniczna 85/88%	175 „
* Karbid granulowany	75 „
Karbolineum	39,75 „
Klej kostny	250 „
Klej skórny	400 „
Krezol	140 „
* Kwas azotowy 30° Bé w przel. na 100% HNO_3	110 „
Kwas mrówkowy 85%	241 „
Kwas siarkowy 60° Bé	7,37 zł.
„ solny 19°/21° Bé	14,25 „
„ octowy techn. 30%	110 „
Mączka kostna odklejona 30% P_2O_5	17 „
„ rogowa 13/14%N	60 „
Naftalina surowa prasowana	34,50 „
„ czysta w łuskach	57,50 „
Octan sodu	140 „
„ ołowiu	235 „
Oleina zwierzęca destylat	255 „
„ „ saponifikat	245 „
Oleum 20%	19,94 „
Olej lniany	145 „
* Potaż kalcynowany 90/95%	120 „
* Potaż żrący topiony 88/92%	140 „
Pirydyna czysta za 1 kg.	9,75 „
Smoła preparowana	18,75 „
Siarczan amonu	36 „
* Siarczan miedzi	103 „
* Siarczek sodu 60/62%	65 „
Soda amonjakalna	25 „
„ kaustyczna	60 „
Sól glauberska kalcynowana niemielona	14,75 „
Stearyna	250 „
Superfosfat 16%	12,32—12,96 „
Toluol czysty	120 „
Żelatyna techn.	450 „

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg, loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdą rozumieją się wraz z opakowaniem

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne:
Sp. Akc. „PRZEMYSŁ CHEMICZNY W POLSCE", Zgierz, tel. Łódź 121-01 i Zgierz 19. Warszawa, tel. sprzedaż 708-09, informacje 894-49 i 56-99.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź 21-86.

Chlorek wapna bielący:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 634-94.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Farmaceutyczne przetwory:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.
Sp. Akc. Przem. Tłuszcz. „SCHICHT", Warszawa, Nowy Zjazd 1 telefony: 605-77, 605-99.

Gumowe artykuły techniczne:
Sp. Akc. „WOLBROM" Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 760-80.
„Pepege", Polski Przemysł Gumowy. Tow. Akc. Grudziądz.

Jedwab sztuczny:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU". Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Karbid:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 634-94.
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Novarsenobenzol:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Oleina zwierzęca:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Phosphit:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Siarka:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Słomka i włosie wiskozowe:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Smoła pierwszorzędowa:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Soda kaustyczna:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 634-94.

Stearyna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Żelazokrzem 45% i 75%:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej — Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI Drukarnia Współczesna, Szpitalna 10